

III. PEDAGOG

3.1. TREŚĆ MATERIAŁU

Ze swej natury każdy człowiek jest istotą społeczną. Przychodzi na świat i rozwija się w konkretnym środowisku, rodzinnym i szkolnym. Oddziaływanie środowiska od zawsze traktowane było jako czynniki sprzyjające rozwojowi człowieka i jego wychowaniu, albo utrudniające prawidłowy rozwój. Rozważania na temat: czy geny, czy środowisko mają większy wpływ na rozwój i wychowanie człowieka, trwają niezmiennie do dnia dzisiejszego.

Podejmując na temat istnienia każdego człowieka w konkretnym społeczeństwie należy pamiętać, że człowiek (choć bezsprzecznie jest istotą społeczną) stanowi dla siebie niejako odrębne środowisko psychiczne i duchowe. Osoba ludzka wyodrębnia się z otoczenia, tworzy relacje i jest ich podmiotem. Człowiek po prostu sam myśli, przeżywa, spostrzega świat i nawet go tworzy. Informacje czerpie z otoczenia, ale i z własnego wnętrza i doświadczeń. Stąd ważne w organizowaniu pracy pedagogicznej oraz wspieraniu procesów rozwojowych jest traktowanie środowiska człowieka jako przestrzeni zindywidualizowanej, uzależnionej od osobistych uwarunkowań każdego z wychowanków.

Klasa, szkoła jest przestrzenią, w której uczeń buduje relacje z rówieśnikami. To środowiskiem powinno sprzyjać budowaniu dobrych, wzajemnych relacji między uczniami. Jest pierwszym środowiskiem, zaraz po rodzinie, z którym styka się młody człowiek. W grupie rówieśniczej właśnie przeżywa pierwsze swoje sukcesy i porażki, radości i smutki, spełnienie i rozczarowanie. Z tego powodu właściwie opracowanie z uczniami tej wartości: „Radość ze wspólnoty szkolnej” pomoże im zrozumieć jak budować właściwe relacje z kolegami w klasie, w szkole, nauczycielami i rodzicami oraz jak ważne i satysfakcjonujące są właściwe relacje.

3.2. LITERATURA WYBRANA Z KOMENTARZEM

3.2.1. A. Minkowski, *Gruby*, w: A. Klimowicz, M. Derlukiewicz, *Nowe Słowa na start!* Podręcznik do języka polskiego dla klasy piątej szkoły podstawowej, wyd. Nowa Era, Warszawa 2018, s. 265-266.

Wstęp

Powieść Aleksandra Minkowskiego pt. „Gruby” to opowieść o chłopcu Macieju Łazanku, który po bolesnych przeżyciach wojennych próbuje się odnaleźć w nowym środowisku, walcząc z odrzuceniem i marząc, jak każde dziecko, o przyjaźni i akceptacji. Rodzice Macieja w czasie

Program wychowawczy > Klasa V > Wartość IV > Radość ze wspólnoty szkolnej

wojny przebywali w Republice Komi. Tam, z powodu niedostatku i konieczności wspierania żołnierzy walczących na froncie, cierpieli głód. Chłopiec stale chodził głodny, pragnąc jedynie o najedzeniu się do syta. Gdy rodzina bohatera powieści wraca do Polski, na Ziemię Odzyskaną, gdzieś w okolicy Beskidu Śląskiego (choć pochodzi z Warszawy) Maciej ma wreszcie sposobność zaspokojenia głodu, z czego korzysta w nadmiarze, co sugeruje sam tytuł powieści. Otyły Maciej na początku zaprzyjaźnia się z Jackiem z podwórka, ale gdy staje się przedmiotem drwin rówieśników przyjaźń między nimi się kończy. Gruby stara się odgryzać kpiącym z niego kolegom, stale się buntuje, wdaje się w bójki, ale upokorzenia stają się coraz dotkliwsze, doprowadzając Łazanka do myśli samobójczych. Jedynym oparciem chłopca jest przyjaźń z Majem, kalekim chłopcem, który przywykł do kpin kolegów oraz rozmowy z nauczycielem gimnastyki, który zauważa problem i wspiera Macieja.

Cytat

„W pokoju nauczycielskim było pusto, Wąs wskazał na dwa fotele stojące pod oknem. Zawahałem się.

- Usiądź! – powiedział i sam wygodnie rozsiadł się w fotelu [...] – Nienawidzisz ich?

Zaskoczył mnie tym pytaniem. Brzmiało brutalnie, ostro. Wąs patrzył mi w oczy, nie rozumiałem jego spojrzenia.

- To nie jest nienawiść – odparłem po chwili namysłu.

- A co?

- Raczej... pogarda. Gardzę nimi, panie profesorze [...]

- Uważasz, że masz takie prawo – powiedział profesor. – A ja uważam, że nie masz.

Nie powstrzymałem się od ironii.

- Może powinienem ich kochać, panie profesorze?

Wąs spojrzał na mnie bystro, ale spokojnie, bez dezaprobaty.

- Rozumieć – powiedział. – Powinieneś starać się zrozumieć.

Jakby mnie uderzył. Otworzyłem usta, zamknąłem je. Pod powiekami zapiekło. Popatrzyłem wyzywająco na profesora.

- Oczywiście. Ja ich doskonale rozumiem. Wiem, że jestem pokraczny, tłusty, podobny do wieprza albo do wieloryba, albo do beczki śledzi. Wiem, że jestem ogromnie śmieszny, panie profesorze. Ale mam jedną wadę. Nie cierpię, kiedy się ze mnie śmieją. Nie umiem się z tym pogodzić. Nie umiem, nie chcę!...

- Uspokój się, Maćku – powiedział bardzo cicho profesor. – Nie zrozumiałeś mnie. Miałem

Program wychowawczy > Klasa V > Wartość IV > Radość ze wspólnoty szkolnej

na myśli coś zupełnie innego. Uczę od trzydziestu lat, znam młodzież lepiej niż dorośli. Młodzi są lekkomyślni, bawią się pozorami, widzą tylko powierzchwnie zjawisk. Nie potrafią jeszcze patrzeć w głąb, oceniać innych pod kontem ich rzeczywistej wartości. To przychodzi z wiekiem, doświadczeniem, znajomością życia. Rozumiesz mnie?

Leciutko poruszyłem głową.

- Ale młodzi posiadają pewna bardzo piękną cechę – ciągnął profesor. – Potrafią odmienić się w ciągu jednej chwili. Jeżeli zaimponujesz im, zdobędziesz podziw, w mig zmienią swój stosunek do ciebie”.

Podsumowanie

Poniższy fragment powieści „Gruby” może stanowić wzór dialogu wychowawczego. Widzimy nauczyciela, który pochyla się, pełen empatii i wyrozumiałości, nad uczniem i jego problemami. Stwarza mu przestrzeń do otwarcia się, wyrażenia ukrytych emocji. Maciej zostaje wysłuchany. Widać wyraźnie jak w czasie tej jednej rozmowy nasz bohater się przemienia: z zamkniętego, pełnego gniewu i żalu chłopca, otwiera się na nauczyciela i swoich kolegów.

Obecnie w środowiskach szkolnych borykamy się dość często ze stygmatyzacją i odrzuceniem, które niejednokrotnie prowadzą do zaburzeń tj. depresja, anoreksja, bulimia czy nawet samobójstwo. Wychowawcy i rodzice zastanawiają się jak temu przeciwdziałać. W placówkach oświatowych prowadzone są liczne szkolenia zapobiegające tym procederom. Wśród wielu propozycji wychowawczych warto podjąć, np. w czasie lekcji wychowawczej temat wartości „Radość ze wspólnoty szkolnej”. Można ją omówić na podstawie przedstawionego wyżej fragmentu powieści pt. „Gruby”.

3.2.2. E. Nowak, *Pajaczek na rowerze*, wyd. Greg, Kraków 2018, s. 65.

Wstęp

„Pajaczek na rowerze” Ewy Nowak to współczesna powieść, osadzona w środowisku warszawskiej dzielnicy. Porusza podstawowe problemy współczesnych rodzin, z jakimi muszą sobie radzić dzieci, tj. rozpad rodziny, brak oparcia w najbliższych i zrozumienia ze strony rodziców, problemy z rówieśnikami, pierwsza miłość.

Główni bohaterowie książki to Ola i Łukasz. Na początku nastawieni do siebie z niechęcią, przede wszystkim z powodu różnicy charakterów, sposobu spędzania wolnego czasu, zainteresowań, z czasem jednak się zaprzyjaźniają i zakochują.

Cytat

„Rzeczywiście, w tym właśnie momencie właściciele przedziwnych psiaków postanowili je

Program wychowawczy > Klasa V > Wartość IV > Radość ze wspólnoty szkolnej

przewietrzyć i Ola z Łukaszem mieli sporo śmiechu, komentując wygląd psów i ich podobieństwo do właścicieli. Śmiejąc się i przepychając, dotarli nad Wisłę.

- Zobacz, jak... zachodzi.

Ola zatrzymała się na chwilę, zauroczone pięknym pomarańczowym niebem. Łukasz stał obok i oboje w milczeniu podziwiali wspaniały zachód słońca”.

Podsumowanie

Na podstawie tego fragmentu powieści „Pajaczek na rowerze” można omówić z uczniami wartość „Radość ze wspólnoty szkolnej”, przedstawiając przyjaźń i miłość jako uczucia towarzyszące okresowi nauki w szkole. Warto poprowadzić z uczniami dyskusję w ten sposób by pomóc im dostrzec, że rodzące się uczucia, to nieodłączna część życia w ogóle i życia w społeczności szkolnej. Omawiając relację bohaterów powieści warto podkreślić to jak relacja przyjaźni i uczucie miłości mogą pomóc w trudnych sytuacjach, np. konfliktów z rówieśnikami, czy problemów w domu rodzinnym.